

ภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ในเขตอำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด*

LEADERSHIP IN COMMUNITY DEVELOPMENT BASED ON BUDDHIST
WAY OF THE LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATION IN
PHON SAI DISTRICT, ROI ET PROVINCE

สมบุญ จรทอง¹, พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า²
Somboon Jorntong¹, Pornpimol Pochailar²
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด^{1,2}
Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus^{1,2}
Email : somboon96595111@Gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่ง 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร บุคลากร กำนัน สารวัตรกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อสม. และแพทย์ประจำตำบล จำนวน 285 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เท่ากับ 0.67-1.00 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ .96 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test และ F-test

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ (อริยสัจ 4) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านจิตใจ (อริยสัจ 4) 2. ผลเปรียบเทียบความคิดเห็นภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่ง โดยรวมไม่แตกต่างกัน 3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ได้แก่ ผู้นำองค์กรควรมีการส่งเสริมการพัฒนาชุมชน เพื่อสร้างอาชีพ รายได้ ให้กับชุมชน ส่งเสริมให้มีการดำเนินชีวิตของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และยกระดับคุณภาพชีวิตให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ; พัฒนาชุมชน; วิถีพุทธ; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ABSTRACT

The objectives of this thesis were: 1) to study the level of Leadership in Community Development based on Buddhist Way of the Local Government Organization in Phon Sai District, Roi Et Province 2) to compare the Leadership in Community Development based on Buddhist Way of the Local Government Organization in Phon Sai District, Roi Et Province, classified by gender, age, education level, and position 3) to study Leadership recommendations in Community Development based on Buddhist Way of the Local Government Organization in Phon Sai District, Roi Et Province. It was quantitative research. The population used in this research consisted of executives, personnel, sub-district headmen, sub-district inspectors, village headmen, assistant village headmen, volunteer villagers, and sub-district doctors. Prepare a sample group of 285 people. The instrument used for data collection was a 5-point estimation scale questionnaire with content validity of 0.67-1.00 and a confidence level of .96. The statistics used in the research were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test value, and F-test.

The research found that: 1. The level of Leadership in Community Development based on Buddhist Way of the Local Government Organization in Phon Sai District, Roi Et Province. Overall and each aspect was at a high level, when considering each aspect, ranked from the aspect with the highest average to the lowest were economic (The Four Noble Truths), and the aspect with the lowest average was spiritual (The Four Noble Truths). 2. Comparison of opinion in Leadership in Community Development based on Buddhist Way, classified by gender, age, education level and position overall were no difference. 3. Recommendations on Leadership in Community Development based on Buddhist Way where Organization leaders should promote community development to create a career and income for the community, encourage the people's lifestyle to have a good quality of life and enhanced the quality of life for a better quality.

Keywords : Leadership; Community Development; Buddhist Way; Local Government Organization

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การจะพัฒนาชุมชนนั้นมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาทรัพยากรที่มีค่าที่สุดของชุมชน นั่นก็คือ คน (People) และคนที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการพัฒนาชุมชนก็คือผู้นำชุมชน (Community Leaders) การพัฒนาชุมชนส่วนมากมักเกิดจากรวิสัยทัศน์ของผู้นำชุมชนที่เป็นผู้กระตุ้น และนำพาสมาชิกในชุมชนดำเนินกิจกรรมต่างๆ ไปสู่เป้าหมาย เพราะผู้นำคือคีย์แมนหลักที่สำคัญในการขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชน การดำเนินงานพัฒนาชุมชนจะบรรลุเป้าหมายเป็นไปตามความต้องการของสมาชิกในชุมชนหรือการก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนหรือไม่ “ผู้นำ” มีส่วนสำคัญให้เกิดการบรรลุผลและการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งนี้เนื่องจากผู้นำ คือบุคคลที่ได้รับความไว้วางใจผ่านการลงมติหรือการคัดเลือกจากคนอื่นๆ ในกลุ่มหรือสมาชิกในชุมชน และเป็นผู้ที่สามารถช่วยเหลือผู้อื่นในสิ่งที่ผู้อื่นร้องขอสามารถชี้แนะหนทางให้ผู้อื่นปฏิบัติตามความเชื่อมั่น ผู้นำจะเป็นผู้ที่อยู่ในอำนาจหรือตำแหน่งที่กำหนดให้เป็นผู้นำเป็นสิ่งที่มีความมากกว่าบุคคลอื่นในชุมชนนั้นเพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ปรารถนาทั้งของคนและสมาชิกในชุมชน (T. N. Whitehead, 1963)

ผู้นำ (Leader) เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งต่อความสำเร็จขององค์กร เพราะผู้นำมีภาระหน้าที่ และความรับผิดชอบโดยตรงที่จะต้องวางแผนสั่งการดูแล และควบคุมให้บุคลากรขององค์การปฏิบัติงานต่างๆ ให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ปัญหาที่เป็นที่สนใจของนักวิชาการและบุคคลทั่วไป ซึ่งผู้นำอาจมาจากการเลือกตั้ง การแต่งตั้งหรืออาจจะมาโดยภาระหน้าที่ตามความสามารถและเป็นผู้ถือได้ว่ามีอิทธิพลในกลุ่มเพื่อที่จะกำกับ ค่อยช่วยเหลือประสานงานที่จะนำพาองค์กรนั้น ๆ ไปสู่เป้าหมายความสำเร็จ นับได้ว่าเป็นบุคคลที่สำคัญมากที่สุดบนความสำเร็จหรือความล้มเหลวในองค์กรนั้นๆ มีอำนาจทั้งในการบังคับบัญชา แบ่งมอบหมายภาระงานในการกำกับดูแลให้เป็นไปตามกลไกเป้าหมายขององค์การ ผู้นำจึงเป็นตัวหล่อหลอมบุคคลให้เข้าทำงาน เข้ากับความต้องการของงานและเป้าหมายสุดท้ายคือเข้ากับเป้าหมายความต้องการขององค์การด้วย (สุชาติ ทองมา, 2560) ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงมีบทบาทอย่างมากต่อการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยในการพัฒนาทางการเมืองท้องถิ่นและการพัฒนาระบบการบริหารจัดการ ลักษณะส่วนตัวของผู้บริหาร รวมทั้งการปรับเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากในการพัฒนาองค์กร นอกจากนี้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องมีความเข้มแข็งที่จะพัฒนาองค์กรจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องปรับบทบาทการบริหาร การพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถบรรลุสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับทุกสภาพการณ์ได้และใช้ความรู้ความสามารถของตนให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพด้วย (รังสรรค์ ประเสริฐศรี, 2551)

ดังนั้น ผู้นำตามแนววิถีพุทธต้องปลูกฝังจิตสำนึกของความเป็นมนุษย์ให้กับชุมชน ตามหลักพุทธศาสนาในการถือประพฤติปฏิบัติต่อศีล 5 การเสพของมีนเมา ปัญหานี้ซึ่งหากปล่อยไว้จะส่งผลกระทบในวงกว้างและเพิ่มความรุนแรงมากขึ้น และควบคู่ไปกับการวิเคราะห์ถึงการเป็นผู้นำที่ได้ใส่ใจในการแก้ไขปัญหาทุกๆ ด้านอย่างแท้จริง เพื่อพัฒนานำพาท้องถิ่นและประชาชน การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพและการนับถือศาสนาของประชาชนในชุมชนพื้นที่อำเภอโพธาราย อาชีพหลักคือ

เกษตรกรรมและการค้าขายประชาชนนับถือศาสนาพุทธและมีการทำบุญในโอกาสต่างๆ และประเพณีสืบทอดกันมาอยู่ตลอดและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอโพธารามได้มีการสนับสนุนกิจกรรม ประเพณีประจำปีของพื้นที่ในด้านศาสนา ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ทุกระดับ ทั้งโรงเรียน ชุมชน หมู่บ้านเพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกให้บุคคลในชุมชนและนักเรียนนักศึกษาได้รักษาไว้ซึ่งหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ให้รู้ถึงความดี ความชั่วการทำความดีต่างๆ ซึ่งผู้นำท้องถิ่นและคณะบริหารท้องถิ่นได้เสนออนุมัติงบประมาณ เพื่อใช้ในการบำรุงพระพุทธศาสนาในโอกาสต่างๆ ของทุกปี เช่นการจัดกิจกรรมแห่เทียนพรรษา ตักบาตร ฯลฯ โดยทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วม (แผนพัฒนาอำเภอโพธาราม, 2564)

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา ภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชน ตามแนววิถีพุทธ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด ในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ด้านจิตใจ ด้านสังคม และวัฒนธรรมตามแนววิถีพุทธ เพื่อให้ดำเนินการนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอโพธาราม

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชน ตามแนววิถีพุทธ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด

2.2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่ง

2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบระดับภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด

3.2 ได้ทราบผลเปรียบเทียบภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด

3.3 ได้ข้อเสนอแนะภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด

3.4 นำผลการวิจัยไปใช้พัฒนาต่อภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Study) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้ ประชากร ได้แก่ ได้แก่ ผู้บริหาร 22 คน บุคลากร 107 คน กำนัน 5 คน สารวัตรกำนัน 10 คน ผู้ใหญ่บ้าน 52 คน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 117 คน อสม. 690 คน แพทย์ประจำตำบล จำนวน 5 คน รวมทั้งหมดจำนวน 1,008 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร บุคลากร กำนัน สารวัตรกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อสม. แพทย์ประจำตำบล จำนวน 285 คน ในเขตอำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด โดยการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาและตำแหน่ง มีลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 แบบสอบถามภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชน ตามแนววิถีพุทธ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด มีลักษณะมาตราประมาณค่า (Rating Scale) ตามหลักวิธีการของลิเคิร์ต (R.A. Likert) โดยการแบ่งระดับในการวัดออกเป็น 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) ตอนที่ 3 แบบสอบถามข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชน ตามแนววิถีพุทธ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ดมีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open-ended) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ได้สร้างขึ้นไปขอคำปรึกษา แนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อตรวจสอบแก้ไขปรับปรุงให้ครอบคลุมและเหมาะสมกับกรอบที่กำหนดไว้ นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและครอบคลุมตามแนวทางการสร้างเครื่องมือ นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่านพิจารณาตรวจสอบคุณภาพของข้อคำถามด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ความถูกต้องตามรูปแบบ (Format) และความถูกต้องของภาษา (Wording) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.67 - 1.00 นำแบบสอบถามที่สร้างไปทดลองใช้ (Try out) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .96 และนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรง (Reliability) และมีความสมบูรณ์ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ t-test, F-test และสรุปผลการวิจัย

5. ผลการวิจัย

5.1 ระดับภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ดโดยรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด	ภาวะผู้นำ			
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	อันดับ
1) ด้านเศรษฐกิจ (อริยสัจ 4)	3.98	0.41	มาก	1
2) ด้านสังคม (อริยสัจ 4)	3.97	0.35	มาก	2
3) ด้านจิตใจ (อริยสัจ 4)	3.68	0.18	มาก	4
4) ด้านวัฒนธรรม (อริยสัจ 4)	3.74	0.30	มาก	3
รวม	3.84	0.19	มาก	-

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.19) เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ (อริยสัจ 4) ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.41) รองลงมา ด้านสังคม (อริยสัจ 4) ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.35) ด้านวัฒนธรรม (อริยสัจ 4) ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = 0.30) ด้านจิตใจ (อริยสัจ 4) ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = 0.18) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

1) ด้านเศรษฐกิจ (อริยสัจ 4) โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมากที่สุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ มีการส่งเสริมในภาคการเกษตร เพื่อยกระดับอาชีพให้เกษตรกรให้มีศักยภาพมากยิ่งขึ้นให้คนในชุมชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดียิ่งขึ้น รองลงมา มีแผนรับมือกับปัญหาเศรษฐกิจที่อาจจะเกิดขึ้นในชุมชน ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ชุมชนได้รับผลกระทบจากค่าครองชีพที่สูงขึ้น ทำให้ค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น จึงก่อให้เกิดปัญหาหนี้สิน ความยากจนทำให้คนในชุมชนได้รับความเดือดร้อน

2) ด้านสังคม (อริยสัจ 4) โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมากที่สุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ มีการป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน ให้มีความรู้สึกปลอดภัยเพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น รองลงมา มีศูนย์ช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนในท้องถิ่น ทั้งทางร่างกาย จิตใจ ตาลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีการจัดการแข่งขันกีฬาต้านยาเสพติดให้กับเยาวชน ในท้องถิ่น

3) ด้านจิตใจ (อริยสัจ 4) โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมากที่สุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ การดำเนินงานแก้ไขปัญหสุขภาพจิตในชุมชนมีเป้าหมายและกลุ่มเป้าหมายครอบคลุมคนในชุมชน โดยให้ความสนใจกับความต้องการหรือส่งเสริมชุมชนรองลงมา ทำให้คนในชุมชนมีความสามัคคีสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ทั้งทางกาย และทางจิตใจ ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ปัญหาสุขภาพจิตใจของประชาชนในชุมชน ที่เกิดขึ้น

ทางร่างกาย ทางจิตใจ ที่ก่อให้เกิดความวิตกกังวลหรือความเครียด ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ท่านมีความคิดเห็นมากน้อยเพียงใด

4) ด้านวัฒนธรรม (อริยสัจ 4) โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมากที่สุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ ส่งเสริมและสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่นและปучนียบุคคล รองลงมา มีการส่งเสริมวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น ฮีตสิบสองคองสิบสี่ ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ส่งเสริมการอนุรักษ์ฟื้นฟูสืบทอดจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรม

5.2 ผลเปรียบเทียบความคิดเห็นภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่ง พบว่า โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน จำแนกตามอายุ โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมและรายด้านทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน จำแนกตามตำแหน่ง โดยรวมและรายด้านทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน

5.3 ข้อเสนอแนะภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด ได้ดังนี้

5.3.1 ด้านเศรษฐกิจ ควรยกระดับอาชีพให้กับคนในชุมชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดียิ่งขึ้น ผู้นำควรส่งเสริมให้ชุมชนสร้างนวัตกรรมชุมชนเพื่อพัฒนากลุ่มอาชีพให้ศักยภาพ ควรมีแผนรับมือกับปัญหาเศรษฐกิจที่อาจเกิดขึ้นในชุมชน

5.3.2 ด้านสังคม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีศูนย์ช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนในท้องถิ่น ควรมีการป้องกันการก่ออาชญากรรม และการป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน ควรมีการรณรงค์ให้ความรู้เรื่องยาเสพติดแก่เยาวชน

5.3.3 ด้านจิตใจ ควรมีการสร้างจิตสำนึกที่ดีให้กับคนในชุมชนให้มีความคิดที่สร้างสรรค์ ควรการพัฒนาชุมชนโดยการรณรงค์ให้ประชาชน ควรมีการรณรงค์ให้ ลด ละเลิก อบายมุข ใส่ใจในการพัฒนาตนตามธรรมทางพระพุทธศาสนา

5.3.4 ด้านวัฒนธรรม ควรอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของชุมชนและท้องถิ่น ให้คนรุ่นหลังได้สำนึกในความดั้งเดิม สามารถนำมาปรับใช้ในสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม ควรมีการส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรมในชุมชน

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด ดังนี้

6.1 ภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหาร บุคลากร และผู้นำชุมชน มีบทบาทที่สำคัญในการพัฒนาชุมชน โดยมีแนวความคิดหลักการ และวิธีการปฏิบัติที่เป็นลักษณะเฉพาะของตนเองซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานดั้งเดิมคือเป็นกระบวนการให้การศึกษาแก่ประชาชนเพื่อพัฒนาความรู้ความคิดให้มีศักยภาพและสามารถพึ่งตนเองได้หรือช่วยตนเองได้ในทุกด้านดังนั้นการพัฒนาชุมชนจึงเป็นการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ให้ครบถ้วนถึงความ

พร้อมในทุกด้านเพื่อที่จะสามารถจัดการกับปัญหาและความต้องการต่างๆ ของตนเองได้ การดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชนเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนและต้องการผู้ปฏิบัติงานที่มีสมรรถภาพเป็นผู้ที่ประกอบไปด้วยองค์ความรู้ทั้งในด้านศาสตร์และศิลป์เพื่อทำงานร่วมกับประชาชนและชุมชนในการที่นำไปสู่เป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาชุมชนนั้นคือการที่คนในชุมชนมีความสุขมีคุณภาพชีวิตที่ดีชุมชนเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดของ ครรชิต พุทธิโกษา (2554) ที่ได้ อธิบายว่า แนวคิดการพัฒนาชุมชนในอดีต มีความเชื่อเบื้องต้นว่า ประชาชนส่วนใหญ่ในชนบทของ ประเทศยังล้าหลัง ด้อยการศึกษา ขาดจิตสำนึกในการพัฒนาท้องถิ่น มีฐานะยากจน และขาดแคลน ปัจจัยต่างๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ ภาครัฐจึงจำเป็นต้องผลักดันนโยบายและทรัพยากร ตั้งแต่ ทิศทางการพัฒนา วิธีการทำงาน ความรู้ การบริหารจัดการ ฯลฯ เข้าไปสู่ชุมชนในลักษณะของการ พัฒนาจากบนลงล่าง (Top Down) ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการพัฒนาชุมชนได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้าน จิตใจ ด้านสังคม และด้านวัฒนธรรม ทั้งที่ในความเป็นจริงหาได้เป็นเช่นนั้นไม่ เพราะประชาชนส่วนใหญ่ในชนบทเป็นผู้มีความคิด มีความรู้ มีประสบการณ์ มีจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนและสามารถ พึ่งพาตนเองได้แล้วในระดับหนึ่ง การพัฒนาชุมชนตามแนวทางของรัฐในอดีตจึงมีอาจตอบสนองต่อ ความต้องการและความจำเป็นที่แท้จริงของชุมชนได้ และดำเนินการไปในแนวทางที่ต้นตอต้องการ การ ทำงานในขั้นแรกต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของประชาชนในชุมชนนั้นๆ โดยช่วยตัวเองและ ร่วมมือกันดำเนินงานภายใต้เครื่องมือ และทรัพยากรที่มีอยู่ ได้มีการพัฒนาและมีผู้นำที่เป็นแบบอย่าง ที่ดีในด้านการนำการพัฒนาชุมชนนั่นเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุเมธ อินสาคร (2565) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำวิฤทธิของผู้บริหารท้องถิ่น จากการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำเป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับผู้บริหาร ท้องถิ่นในการที่จะบริหารองค์กร เพราะผู้บริหารท้องถิ่นต้องอาศัยภาวะผู้นำเป็นปัจจัยขับเคลื่อนใน การพัฒนาองค์กรท้องถิ่นนั้น ๆ

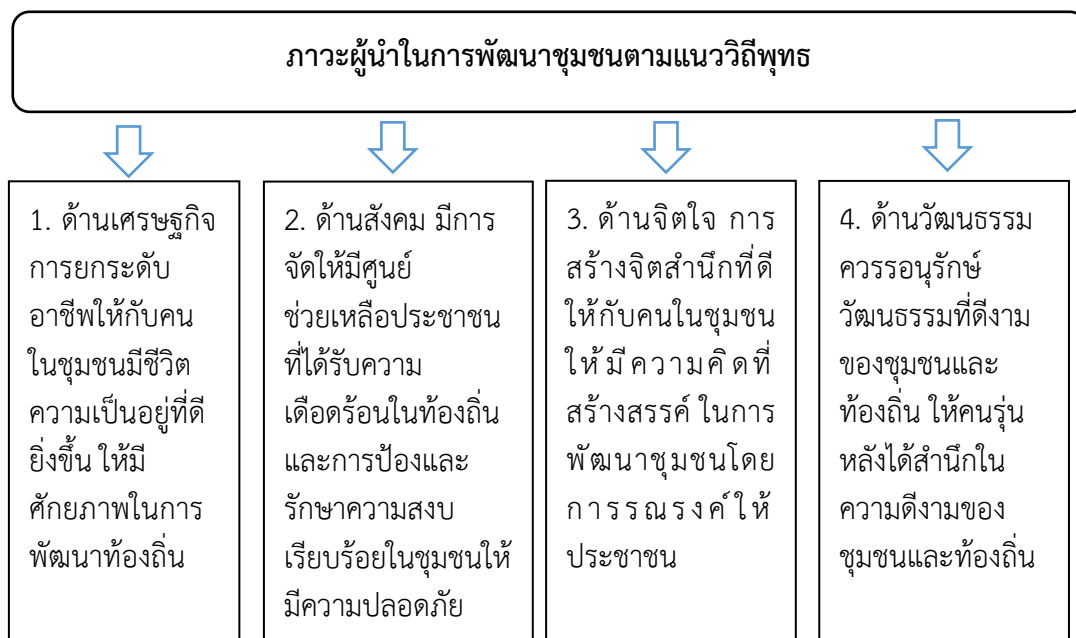
จากผลการวิจัย พบว่า ด้านเศรษฐกิจ เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ผู้นำมีความคิดในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็ง เช่น มีการส่งเสริมการสร้าง รายได้ของกลุ่มอาชีพส่งเสริมการประกอบอาชีพ การผลิตและการตลาด ในการสร้างรายได้ให้กับคน ในชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน ให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และส่งเสริมในภาคการเกษตร เพื่อยกระดับอาชีพให้เกษตรกรให้มีศักยภาพมากยิ่งขึ้นให้คนในชุมชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ โกวิทย์ พวงงาม (2553) กล่าวว่า การพัฒนาชุมชนไว้ว่าการพัฒนาชุมชน คือ การเปลี่ยนแปลง การสร้างสรรค์ปรับปรุงอย่างมีกระบวนการ (Process) และเป็นการ เปลี่ยนแปลงอย่างมีโครงสร้างและแบบแผน (Planned and Structured Change) หรือมีการกำหนด ทิศทางเป้าหมายที่แน่นอน (Ultimate Goal) ที่อาจเป็นไปได้ทั้งการกระทำของภาครัฐและ ภาคเอกชน หรือเป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับเอกชน ทั้งนี้เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ ให้ดีขึ้น ในด้านเศรษฐกิจ เพื่อให้มีความสามารถที่จะพึ่งตนเองได้ ในขณะที่เดียวกันยังอาจหมายถึงการ เรียนรู้และการธำรงไว้ซึ่งทุนทางสังคม (Social Capital) ที่ชุมชนมีมาตั้งแต่เดิม คือภูมิปัญญา ระบบ นิเวศ ความเชื่อค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี ขนบธรรมเนียม ชาติพันธุ์ ศาสนาและภาษา อีกด้วยจาก ความหมายดังกล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชน หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงคน และชุมชนให้ดีขึ้น โดยใช้พลังและความร่วมมือจากคนในชุมชนและหน่วยงานของรัฐและองค์กรใน ชุมชน เพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหาและสร้างสรรค์ชุมชนให้เกิดความก้าวหน้าทั้งในด้านคุณภาพชีวิต ความ

เป็นอยู่ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง โดยมุ่งยกระดับมาตรฐานการครองชีพและคุณภาพชีวิตของประชาชน สอดรับกับภารกิจของ สมบัติ บุญ列席ง, อารีย์ นัยพินิจ และองพล พรหมสาขา ณ สกลนคร (2555) ได้ศึกษาเรื่องภาวะของผู้นำที่ดีในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก

6.2 ผลเปรียบเทียบความคิดเห็นภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่ง ไม่แตกต่างกัน โดยรวมและรายด้าน อาจเป็นเพราะผู้นำที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่ง แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ เพราะผู้นำมีความใกล้ชิดกับประชาชน ทำให้ทราบถึงความเดือดร้อนของประชาชน และมีการช่วยอย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธรรมพงษ์ วงษ์สวัสดิ์ (2561) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล ในพื้นที่อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่ง ไม่แตกต่างกัน

7. องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด สามารถนำมาสรุปองค์ความรู้ได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรยกระดับอาชีพให้กับคนในชุมชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดียิ่งขึ้น ผู้นำควรส่งเสริมให้ชุมชนสร้างนวัตกรรมชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีคุณภาพควรมีแผนรับมือกับปัญหาเศรษฐกิจที่อาจเกิดขึ้นในชุมชน

8.1.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมให้มีศูนย์ช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนในท้องถิ่น ควรมีการป้องกันการก่ออาชญากรรม และการป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน ควรมีการรณรงค์ให้ความรู้เรื่องยาเสพติดแก่เยาวชน

8.1.3 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการสร้างจิตสำนึกที่ดีให้กับคนในชุมชนให้มีความคิดที่สร้างสรรค์ ควรการพัฒนาชุมชนโดยการรณรงค์ให้ประชาชน ควรมีการรณรงค์ให้ ลด ละ เลิก อบายมุข ใส่ใจในการพัฒนาตามธรรมทางพระพุทธศาสนา

8.1.4 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรรณรงค์วัฒนธรรมที่ดีงามของชุมชนและท้องถิ่นให้คนรุ่นหลังได้สำนึกในความดีงาม สามารถนำมาปรับใช้ในสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม ควรมีการส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรมในชุมชน

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ผู้นำองค์กรควรมีการส่งเสริมพัฒนาคนให้มีคุณภาพ สร้างโอกาส สร้างอาชีพ รายได้ ให้ภาคประชาสังคม ส่งเสริมให้มีการดำเนินชีวิตของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และยกระดับคุณภาพชีวิตให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ

8.2.2 ผู้นำองค์กรควรส่งเสริมสินค้า ผลิตภัณฑ์ชุมชน รวมทั้ง วัฒนธรรมอีสาน ค่านิยม และประเพณีที่ดีงาม สามารถผสมผสาน กับการเปลี่ยนแปลงของสังคมสมัยใหม่ได้อย่างกลมกลืน

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 ควรศึกษาภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด

8.3.2 ควรจะทำการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ ในด้านปัจจัยที่มีผลต่อภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเพื่อให้ได้คำตอบเพิ่มเติม ในประเด็นที่การศึกษาในเชิงปริมาณไม่สามารถทำได้

8.3.3 ควรมีการศึกษาวิจัยในด้านศักยภาพในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเพื่อเป็นการตรวจสอบถึงขีดความสามารถของประชาชนในการพัฒนาชุมชนและใช้วางแผนในการพัฒนาต่อไป

9. บรรณานุกรม

- โกวิทย์ พวงงาม. (2553). การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ครรชิต พุทธโกษา. (2554). คู่มือการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.).

- ธรรตพงศ์ วงษ์สวัสดิ์. (2561). ภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่อำเภอศรีสาโรง จังหวัดสุโขทัย. *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้*. 11(1). 157-164.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *หลักการวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์นการพิมพ์.
- แผนพัฒนาท้องถิ่นอำเภอโพธาราย. (2564). *แผนพัฒนาอำเภอ 5 ปี (พ.ศ. 2561 – 2565) ฉบับทบทวน พ.ศ. 2564*. ร้อยเอ็ด : คณะกรรมการบริหารงานอำเภอโพธาราย.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2551). *ภาวะผู้นำ (Leadership)*. กรุงเทพฯ : ธนอักษรพิมพ์.
- สมบัติ บุญเลี้ยง, อารีย์ นัยพินิจ ธงพล และพรหมสาขา ณ สกลนคร. (2555). ลักษณะภาวะของผู้นำที่ดีในการบริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์*. 29(2). 97-112.
- สุชาติ ทองมา. (2560). *รูปแบบภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- สุเมธ อินสาคร. (2565). ภาวะผู้นำวิถีพุทธของผู้บริหารท้องถิ่น. *วารสารวิชาการพระพุทธศาสนาเขตลุ่มแม่น้ำโขง*. 5(1). 24-36.
- T.N. Whitehead. (1963). *Leadership In Free Society*. Carubridge : Harvard University Press.